

Jakó Zsigmond — Juhász István
Nagyenyedi diákok
1662—1848

NAGYENYEDI DIÁKOK
1662—1848

Benkő Samuval szeretettel
és barátsággal

Kolozsvárt, 1979. december 11-én

Jakó Zsigmond és Juhász István

KRITERION KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1979

Jakó Zsigmond–Juhász István

DIÁKÉLT A BETHLEN KOLLEGIUMBAN

NAGYENYEDI DIÁKOK

1662–1848

Az 1622-ben alapított Bethlen Kollégium történeti forrásai között jelentős helyet foglalnak el az életrajzokra vonatkozó egykori és emlékjellegű iratok. A feljegyzett tények és a megőrzött érzelmek igazsággal a Kollégium „Alma Mater” voltát. E néven kifejezett hála tükröződik az egykori nagyenyedi diák és professor Pápai Péter Ferenc szótárában, mely a latin „alma” melléknevet a következőképp fordította magyarra: „Minden jóval teljes. Eltettő.”¹ A „tápláló”-t kifejező első jelentést fel sem jegyezte; valószínűleg nem volt rá szükség akkor, amikor a Kollégium-édesanya minden gyermeke második anyanyelvként tanulta a latin alapelemeit.

E név miatt is fontos volt, de az 1658-ig Gyulafehérvárt működő, majd 1662-ben Nagyenyeden újjászülött Kollégium elnevezés az Alma Mater sajátos tartalmat hordozott. Aki Bethlen Gábor iskoláját tápláló édesanyjának vallotta, többek között tudatossággal vállalta az alapító fejedelem iskolapolitikai eszméit, azok továbbvitelét és társadalmi érvényesítését. A fejedelmi gondoskodás elsősorban a Kollégium-szalagsággal kezeltette, hogy az mint védelmező édesanya gyűjthesse maga köré az erdélyi társadalom bármely rétegéből a tanulni vágyó ifjakat. Az 1622 májusában tartott erdélyi országgyűlés a fejedelem előterjesztésére kimondta, hogy az akadémia felállítását „perpetuum statutum”, azaz örök időkre szóló határozat. Ismervé, hogy az erdélyi urak hogyan használták ki minden politikai változást a kincstári birtokok megszerzésére, fontos rendelkezés volt, hogy az akadémia kincstári eredeti javadalma „se ezután következendő fejedelmektől, se egyéb rendektől soha el ne vétessék”. Hogy a Kollégium beállíthassa az Alma Mater védelmező szerepét, fejedelmi privilégiumokra volt szükség. Ezt mutatja az 1622. szeptember végi országgyűlés határozata, melynek bekezdéssel fenyegette meg az akadémia ellen izgatottakat, ha a szűkkeblűség nemcsak az akadémia fenntartó javadat, hanem az államot, hanem elsősorban olyan jobbágyságot ellen, akik a királyi szolgálatból léptek át a kollégiumi szolgálatba, hanem az államot a védelmére mondatta ki a fejedelem az országgyűléssel a követ-

KRITERION KÖNYVKIADÓ

BUKAREST 1979